

Ο ΥΠΕΡΟΧΟΣ ΚΥΡΙΟΣ ΝΙΚΟΣ ΓΚΑΤΣΟΣ

Αν μελετήσει κανείς το βιβλίο «Νίκος Γκάτσος - Όλα τα τραγούδια», θα έχει βαπτιστεί στην κολυμπήθρα της συμμετρίας, της ομορφιάς και της γαλήνης.

Από τον Δημήτρη Καπράνο

Πόσο έχω αγαπήσει τον Γκάτσο! Είναι εκείνος που με «έπεισε» ότι τα τραγούδια είναι ποίηση! Βασικά είχε αρχίσει να με πείθει ο Ντίλαν, αλλά με τον Γκάτσο αγάπησα και προσκύνησα τον στίχο! Κι όσο κι αν λέμε όλοι –κι εγώ καμιά φορά– ότι ο Γκάτσος έχει μόνο μια ποιητική σύνθεση στο ενεργητικό του, την «Αμοργό», πιστεύω ότι ποίηση δυνατή και παντοδύναμη είναι εκείνη που πετάγεται από τα τραγούδια του Χατζιδάκι, του Ξαρχάκου, του Μίκη, του Μούτση, του Λουκιανού, και των άλλων συνθετών, τα οποία μετέτρεψε σε ποίηση με νότες ο Νίκος Γκάτσος, ο μέγας αυτός Αρκάς, από την Ασέα, της καθαγιασμένης αρκαδικής γης. Αν μελετήσει κανείς το βιβλίο «Νίκος Γκάτσος – Όλα τα τραγούδια» (νέα, αναθεωρημένη έκδοση), σε επιμέλεια Αγαθής Δημητρούκα, που κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Πατάκη, θα έχει βαπτιστεί στην κολυμπήθρα της συμμετρίας, της ομορφιάς και της γαλήνης. Θυμάμαι όταν άκουσα για πρώτη φορά το τραγούδι του Μάνου «Ο Γιάννης, ο φονιάς», σε ποίηση Γκάτσου. Με συγκλόνισε πώς εκείνος μιλούσε τόσο τρυφερά

για έναν «απόβλιπο» και πόσο ο Μάνος (αυτοί οι δύο ήταν αδελφια πραγματικά) τον είχε συμπληρώσει με ένα ύφος συνωμοτικό, πρῶο και συνάμα άγριο. Κίπτος απέραντος με μυρωδιές και αρώματα η συνευρέσή τους. Ακόμη και στην ημερομηνία της γέννησής του, ο Γκάτσος ήταν αίνιγμα. Γεννήθηκε στις 8 Δεκεμβρίου 1911, κατ' άλλους στις 30 Απριλίου 1915, στα Χάνια Φραγκόβρυσης (Κάτω Ασέα) Αρκαδίας. Τελείωσε το δημοτικό στο χωριό του και το γυμνάσιο στην Τρίπολη, όπου μίσησε στη λογοτεχνία και έμαθε μόνος του ξένες γλώσσες. Όταν ήρθε στην Αθήνα, είχε μάθει μοναχός του τέλεια αγγλικά και γαλλικά. Στην Αθήνα έμαθε και τα ισπανικά! Σπούδασε φιλολογία στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Στις αρχές της δεκαετίας του '30 δημοσίευσε τα πρώτα του ποιήματα στα περιοδικά «Νέα Εστία» (1931) και «Ρυθμός» (1933). Λίγα χρόνια αργότερα κυκλοφόρησε το ποιητικό του έργο «Αμοργός», το οποίο του κατέταξε μεταξύ των σπουδαίων Ελλήνων ποιητών. «Μνημειώδες έργο του νεοελληνικού ποιητικού λόγου» το αποκάλεσε ο Χατζιδάκις, «επειδή περιέχει βαθύτητα την ελληνική

παράδοση, δεν την εκμεταλλεύεται, ενώ συγχρόνως περιέχει όλη την ευρωπαϊκή θητεία του Μεσοπολέμου». Υπερβαίνοντας τα όρια μεταξύ ποίησης και στιχουργικής, γέμισε με μεδούλι τις μουσικές των φίλων του. Τι να πρωτοθυμηθείς; «Αθανασία», «Της γης το χρυσάφι», «Ρεμπέτικο», «Αρχιπέλαγος», «Πήρες το μεγάλο δρόμο», «Ο Γιάννης, ο φονιάς», «Πορνογραφία», «Λαϊκή αγορά», «Η μικρή Ραλλού», «Μια γλώσσα, μια πατρίδα», «Τοάμικος», «Αν θυμηθείς τ' όνειρό μου», «Η νύχτα», «Αντικατοπτρισμοί», «Τα κατά Μάρκον», «America, America», «Χάρτινο το φεγγαράκι», «Πάει ο καιρός» και τόσα άλλα, αμέτρητα και μοναδικά... Μετέφρασε για λογαριασμό του Εθνικού Θεάτρου, του Θεάτρου Τέχνης και του Λαϊκού Θεάτρου, Λόρκα («Ματωμένος γάμος», «Το σπίτι της Μπερνάρντα Άλμπα»), Στρίντμπεργκ («Ο πατέρας»), Ο' Νιλ («Ταξίδι μακριάς ημέρας μέσα στη νύχτα»), Λόπε ντε Βέγκα («Φουέντε Οβεχούνα») και Τενεσί Ουίλιαμς («Λεωφορείο ο πόθος»). Ο Γκάτσος έζησε με μια κατά πολύ νεότερή του σύντροφο, την ποιήτρια Αγαθή Δημητρούκα. Αν

1. Ο Νίκος Γκάτσος. 2. Με τον Μάνο Χατζιδάκι και τον Μίκη Θεοδωράκη.
3. Με τον Σταύρο Ξαρχάκο. 4. Με τους Γιαλελή, Καζάν, Μπινέλου

σκεφτεί κανείς πόσα πράγματα έγραψε όταν ήταν στο πλάι του, θα δικαιώσει απολύτως εκείνη τη σχέση. Παραθέτω το κλείσιμο μιας συνέντευξής της στον Αντώνη Μπισκοκοίτη στη «Lifo»: «Το '91 μαθαίνω ότι η μπτέρα μου έπεσε από ένα ύψωμα στο χωριό. Τρέχω αμέσως κι ευτυχώς δεν είχε πάθει τίποτα, όμως χρειάστηκε να λείψω ένα βράδυ. Την επομένη που γύρισα, βρήκα τελείως διαφορετικό τον Νίκο, σαν να έμπαινε σε μια περίοδο γηρατειών. Εκεί είπα "θ' αντέξω να δω αυτό το μυαλό, αυτό το πνεύμα να γερνάει;", διότι φυσικά δεν με ένοιαζε η σωματική του φθορά. Άρχισα να μπαίνω σ' ένα δίλημμα, που μου δημιούργησε έναν έρπητα ζωστήρα στο μέρος της καρδιάς, ψυχοσωματικό καθαρά. Είπα πως αν φύγω τώρα, θα είναι μεγάλη δειλία για μένα κι ένα βαρύ χτύπημα γι' αυτόν. Αποφάσισα να μείνω και να αντέξουμε παρέα, κι εκείνο το διάστημα ήταν η επιβεβαίωση του αμοιβαίου ενδιαφέροντος και της απόλυτης αγάπης τού ενός προς τον άλλον. Εγώ κατάλαβα ότι ο κόσμος μου όλος ήταν αυτός κι εκείνος κατάλαβε ότι, έστω και με λάθη, θα μπορούσα να

συνεχίσω μόνη μου, δεν θα τρελαινόμουν. Ο Νίκος Γκάτσος "έφυγε" στο νοσοκομείο στις 12 Μαΐου του 1992. Παρόλο που εγώ τον ήθελα στο σπίτι, δεν γινόταν να είναι ελεγχόμενοι οι πόνοι του χωρίς γιατρούς και με την κατάλληλη αγωγή τη στιγμή εκείνη. Επίσημη αιτία θανάτου του ήταν καρκίνος των χοληφόρων οδών. Είχε ένα πρόβλημα με τη χολή του, το οποίο είχε αφίσει, δηλαδή αν την είχε βγάλει πριν από χρόνια, που έπρεπε, μάλλον δεν θα έφευγε απ' αυτό. Τον πένθησα περισσότερο το διάστημα της ασθένειάς του... Το πένθος της αναχώρησής του ήθελα να το απωθήσω. Προσπαθούσα να κάνω άλλα πράγματα, ξεκίνησα, ας πούμε, την αντιγραφή της πρώτης έκδοσης της "Αμοργού" με πολύ ωραία γράμματα, σαν ασκήτρια. Ο Μάνος έφυγε δύο χρόνια μετά, και δεν μπορούσε να σηκώσει το βάρος της απώλειας. Με τον Νίκο συνειδητοποιήσα το μέγεθος της αγάπης, αλλά και την αρνητική πλευρά της. Η αγάπη, δηλαδή, είναι μια μαγική υπόθεση, που την εισπράττεις και μετά θες να την επιστρέψεις. Πολλές φορές, λοιπόν, δίνεις την αγάπη σε επόμενα πρόσωπα που δεν την αξίζουν».

ΤΟ ΠΟΙΗΤΙΚΟ ΤΟΥ
ΕΡΓΟ «ΑΜΟΡΓΟΣ» ΤΟΝ
ΚΑΤΕΤΑΞΕ ΜΕΤΑΞΥ
ΤΩΝ ΣΠΟΥΔΑΙΩΝ
ΕΛΛΗΝΩΝ ΠΟΙΗΤΩΝ.
«ΜΝΗΜΕΙΩΔΕΣ ΕΡΓΟ
ΤΟΥ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟΥ
ΠΟΙΗΤΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ»
ΤΟ ΑΠΟΚΑΛΕΣΕ
Ο ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ